

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

קלג.

עין משפט גד מצוה

קבוא א ב מיי פ"ו מהל' זכיה ומתנה הלכה ה' ו
 ענין נהשנות וממ"מ סמנ
 ענין פב טושי"ע ח"מ ס"י
 רנב ספ"ק ו'
 קבוא ג מיי שם הלכה י
 זמנא שם טושי"ע שם
 ס"י קו ספ"ק ז'
 ק"ד ד ה מיי פ"ט מהל' זכיה ומתנה הלכה ה' ו
 ענין נהשנות וממ"מ סמנ
 ענין פב טושי"ע ח"מ ס"י
 רנב ספ"ק ו'
 קבוא ז מיי פ"ט מהל' זכיה ומתנה הלכה ד
 סמנ ענין פב טושי"ע ח"מ
 ס"י רנב ספ"ק ו'

אמר ליה רב כהנא אילו הדר קני מי לא שקלא וכיון דאילו הדר קני שקלא בהשתא נמי שקלא הווא דפלוגניה ולכסיה לאתתיה ולכניה שירי חד דיקלא סבר רבינא למימר לית לה אלא חד דיקלא אמר ליה רב יימר לרבינא אי לית לה חד דיקלא נמי לית לה אלא ימיגו דנחתא לדיקלא נחתא נמו לכולדהו נכסי אמר רב הונא ישכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחר רואין אם ראוי לירשו נוטלן משום ירושה ואם לאו נוטלן משום מתנה אמר ליה רב נחמן (א) גנבא גנובי למה לך אי סבורא לך כרבי יוחנן בן ברוקה אימא הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה דהא שמעתתך כר' יוחנן בן ברוקה הוא דאולא דלמא כי הא קאמרת דהווא דהוה קא שכיב ואמרו ליה נכסיה למאן דלמא לפלגיא ואמר להו אלא למאן ואמרת לן עלה אם ראוי לירשו נוטלן משום ירושה ואם לאו נוטלן משום מתנה אמר ליה האין הכי (ב) קאמינא למאי הלכתא סבר רב אדא בר אבהו קמיה דרבא למימר אם ראוי לירשו אלמנתו זוונית מנכסיו ואם לאו אין אלמנתו זוונית מנכסיו אמר ליה רבא ימיגרע גרעא השתא בירושה דאורייתא אמרת אלמנתו זוונית מנכסיו (ג) במתנה דרבנן לא כל שכן אלא אמר רבא (ד) כדשלח רב אחא בר רב עובי לדברי רבי יוחנן בן ברוקה נכסי לך ואחריתך לפלוגיא אם היה ראשון ראוי לירשו אין לשני במקום ראשון כלום שאין (ה) לשון מתנה אלא לשון ירושה וירושא אין לה הפסק אמר ליה רבא לרב נחמן והא אפסקה הוא סבר יש לה הפסק ורחמנא אמר אין לה הפסק הווא

רבינו גרשום

אב בתו: כיון דאילו הדר קנה לאחר שכתב לה הווא חילתא כבתובתה אית לה שטר כתובה ה"ז כשריש בתו אית לה הווא חילתא נמי לאחר מותו: שירי דעצמו חד דיקלא וסבר רבינא למימר לית לה. לישטו כתובתה אלא מאותו דקל: אי לית לה. מהמת כתובה משאר נכסיו שהניח לבניו. באותו דקל ששירי נמי לית לה משום כתובה משום דאיתא למימר דמתלה כתובתה על ההיא פלגא נכסיו דחייב לה בעלה עם בניה: אלא מנו כו': רובין אם ראוי לירשו. וכן איתו: נוטל משום ירושה ואם לאו נוטל משום מתנה. דרבותא קמ"ל דחייב בין במתנה בין בירושה: ישמתיך כו' יוחנן בן ברוקה אלא. דאמר אב אמר על מי שראוי לירשו דבריו קיימין: אמרו ליה נכסיה [לפלגיא] אלא למאן. כלומר אם לא אתנה ליה למי אתנה שלא היה לו בנים: אין הכי קאמינא. שכיב מרע שכתב כל נכסיו ליה למי אתנה שלא היה לו בנים: אין הכי קאמינא. דאיהו דבריו אפי' במקום בת או בן: אם ראוי לירשו זה שנכתבו לו: אלמנתו. של בנות: זיונות מנכסיו. כשם שהאלמנה זיונית משאר ירושיה גמורין ואם לאו איהו זיונית משום דמתנה מתנה קבלה: אמר ליה מנרע גרעה. אלמנה זו שניה זיונית במקום מתנה כמקום ירושה: השתא בירושה דאורייתא. היכא דבנים ירושין אביהן שקלה מזוני. מתנה דרבנן היא מתנת שכיב מרע דיהוב לאתרוי לא אשכחן מדאורייתא דרבנן תקניה כתי שלא תטרף דעתו עליו (א) או אינו יכול לעשות חפצי כל שכן דאית לה מזוני: אילא אמר רבא. הא דקאמר רב הונא לעיל שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים רואין אם ראוי לירש כו' כי רואיין האי גונא קאמר כדשלח רב אחא בר ברוקה לעיל אם ראשון ראו לירשו הוא נוטלו משום ירושה ואין לשני כלום דלא חשיב מתנה עיקר דיהוב לה כל ימי חייה אלא ירושה שהן רואיין לו עיקר וירושא אין לה הפסק מרעו לעולם: והוא אפסקה. ליהיבא דאמר ואחריתך לפלוגיא אפסקה מראשון: אמר ליה. לא כל כתיבה והיא אמר הכי סבר יש לה הפסק ולא היא:

אמר ליה רב כהנא אילו הדר קני מי לא שקלא וכיון דאילו הדר קני שקלא בהשתא נמי שקלא הווא דפלוגניה ולכסיה לאתתיה ולכניה שירי חד דיקלא סבר רבינא למימר לית לה אלא חד דיקלא אמר ליה רב יימר לרבינא אי לית לה חד דיקלא נמי לית לה אלא ימיגו דנחתא לדיקלא נחתא נמו לכולדהו נכסי אמר רב הונא ישכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחר רואין אם ראוי לירשו נוטלן משום ירושה ואם לאו נוטלן משום מתנה אמר ליה רב נחמן (א) גנבא גנובי למה לך אי סבורא לך כרבי יוחנן בן ברוקה אימא הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה דהא שמעתתך כר' יוחנן בן ברוקה הוא דאולא דלמא כי הא קאמרת דהווא דהוה קא שכיב ואמרו ליה נכסיה למאן דלמא לפלגיא ואמר להו אלא למאן ואמרת לן עלה אם ראוי לירשו נוטלן משום ירושה ואם לאו נוטלן משום מתנה אמר ליה האין הכי (ב) קאמינא למאי הלכתא סבר רב אדא בר אבהו קמיה דרבא למימר אם ראוי לירשו אלמנתו זוונית מנכסיו ואם לאו אין אלמנתו זוונית מנכסיו אמר ליה רבא ימיגרע גרעא השתא בירושה דאורייתא אמרת אלמנתו זוונית מנכסיו (ג) במתנה דרבנן לא כל שכן אלא אמר רבא (ד) כדשלח רב אחא בר רב עובי לדברי רבי יוחנן בן ברוקה נכסי לך ואחריתך לפלוגיא אם היה ראשון ראוי לירשו אין לשני במקום ראשון כלום שאין (ה) לשון מתנה אלא לשון ירושה וירושא אין לה הפסק אמר ליה רבא לרב נחמן והא אפסקה הוא סבר יש לה הפסק ורחמנא אמר אין לה הפסק הווא

א) וז' ל' דלמא חייב יכול לעשות חפצי

א"ל רב כהנא אילו. קנה נכסים אחרים בזה הכי לית לה לאשה בתמיה הא ודאי אית לה דנתי דמחלה שעבודה לזנות בשביל שעשה שותף בזיניה חוב כתובתה מיהא לא מחלה שאם תמלא מקום לטרופ כגון שיקנה נכסים טורפת מהם וכדכתב ועמיתך אלא למינאי שנכסים העמדין לזבא ישתעבדו לה וכיון דאילו הדר קני מאדם אחר או ממורישיו אית לה לאשה השתא נמי כי נפלו לו מאותן נכסים עלמנן אית לה דמה לי אותן נכסים עלמנן מה לי אחרים שאם נתרלית להקנות המתנה לזנות ולמחול להם שעבודה לזנות מיהא לא מחלה מידי אס תמלא מקום לזנות וכן הלכה: הווא דפלוגניה. כל נכסיו חילק לבניו ולאשתו ובזוואת שכיב מרע דהיינו עשהא שותף בין הבנים אלא ששירי דקל אחד שלא פירש נמי: סבר רבינא למימר לית לה. ממותר כתובה אלא הווא דיקלא דהא אי לא שירי דיקלא אצדה כתובתה מן הבנים שמחלה להם שעבודה משום דנעשית שותף בזיניהן והשתא נמי זכו הבנים והיא מטרופ את הדקל: א"ל רב יימר לרבינא אי לית לה. כמותה מחלק הבנים משום ידיעה דלית ליה נכסים אחרים ומחלה להו בשביל שעשהא שותף בזיניהם א"ה דיקלא נמי לית לה דהא ידעת ליה להאי דקל ומחלה להו לירושוי דכל כתובתה מחלה מהני נכסים דאית ליה משום דעשהא שותף דמה לי למחול שעבודה מאותן שחלק לבנים ומה לי מן אותו דקל שלא חלק אלא מאי אית לן למימר מאיזה טעם נחתא אדקל לטרופ ממנו היינו משום דהא מחלה כתובתה שהרי הניח לה מקום קלת לזנות היינו כגון דהא דקל שלא ליה לחלוק לבניו ומגו דנחתא אדקל נחתא נמי אחלק הבנים דהאי דשתתק ולא ערערה היינו לפי שהיה מניח לה הדקל וסברה למה אערער עכשיו עד שיזומו כ"ד את הדקל ואטרפנו והדר אערער על הבנים ואטרופ מהן המותר דלא הויה שתיקה דייה מטיילת אלא היכא דמתחלק כל הנכסים ולא שציק לה מידי דמשום האי טעמא מספקא לן לעיל (דף קלג): גזי צריח דלמלא כיון דאיכא למימר הדר קני סברה למה אערער עכשיו עד אשר תראה אס אמלא מקום לזנות מנא דאמר וכיון דמשום הכי שתתק לא הויה שתיקותה הודאה אלא תלויה ועומדת אס מערער על אלו אס לאו וה"ל כיון דשציק לה מידי למיטרף להכי שתתק ואח"כ תלעוק על המותר. והשתא שמעינן מהכא דשכיב מרע הכותב כל נכסיו או מחלק לבניו צפני אשתו וגם לה נתן קרקע כל שהוא ושתיקה ולא ערערה והווא הדקל אס כתב כל נכסיו לאחרים צפניה ולה כתב קרקע כל שהוא קנו שהרי מחלה להן שעבודה ולא מטרופ מהן כרז נחמן דלמא (קלג): הווא ועשהא שותף בין הבנים אצדה כתובתה דנעשית שותף תלויה מילתא ל"ש עם בניו וי"ש עם אחרים. והג"מ כשחלק כל נכסיו לאשתו וליורשיו אבל שירי אפילו דקל אחד דהיינו קרקע כל שהוא שלא פירש נמי מגו דהדרא אדיקלא הדרא ונחתא למנצי מכולהו נכסי ולא מחלה מידי. ודוקא בשכתב לה קרקע כל שהוא אבל אס נתן לה מטלטלים ולא קרקע לא מקריא שותף בין הבנים ולא מחלה מידי ונחתא אכולהו

נכסי כדאמר רב נחמן (ס) מטלטלי לא קאמרי. וה"מ דאצדה כתובתה מהנהו נכסי שכתב לבניו אבל אי הדר בזה הכי וקני נכסי אחרים ופסי מהנהו נכסי עלמנן שחלק לבניו כגון שמת אחד מבניו בחייו הדרא וגביא מינייהו מותר כתובתה שך כתב לה דעמיד אלא למינאי. ודוקא שכיב מרע כדאמרי לעיל אבל צריח שחלק נכסיו וכתב גם לה קרקע כל שהוא לא איבעיא ליה לרבא (ע) אס מחלה להו שעבודה שעל אותן נכסים אס לאו ואוקיימנא בזיקו והלכך כיון דמספקא לן מארתינן המוציא ממוצאו דהיינו אשה עליה להביא הרואה דכלל לן מינקי מאן דתפיס תפיס ומיהו אי הדר קני אית לה: אמר רב הונא שכיב מרע (ו) שאמר כו'. משום דלגיבא דר' יוחנן בן ברוקה מיירי כדלקמנן נקיט שכיב מרע דהא צריח מביעיא לן לעיל (קלג). אי איירי ציה ר' יוחנן בן ברוקה אי לא: פסד כל נכסיו. סתם ולא פירש לא לשון מתנה ולא לשון ירושה אלא סתמא נכסי לפלוגיא: רואין אס. אותו מקבל מתנה ראו לירשו כגון בן צין הבנים נוטלן בתורת ירושה כו' יוחנן בן ברוקה (על קל). דכיון דראוי לירשו מסתמא להוריש לו נתכיון הוואיל ולא פירש לשון מתנה אבל גזי ירושה א"ל לפרש דמילתא קא יריח הלכך כל היכא דאיכא לאוקומי בירושה דתפסה מן התורה לא מקני ליה מסתמא במתנה למיעקר נחלה דאורייתא: ואס לאו. דאינו ראו לירש בעל כרחך נכסי נתונין לפלוגיא קאמר דאין אדם מוציא דבריו בטליו מפי ואלמנתה איכיון ולא לירושא ולכך נוטלן משום מתנה. ולקמן מפרש מאי נפקא לן מינה אס נוטלן משום ירושה או משום מתנה: גנבא גנובי למה לך. לטוס דצריך למימר רואין כו': אי סבורא לך כו' יוחנן בן ברוקה. דאמר אס אמר על מי שראוי לירשו דבריו קיימין ולפיכך אמר רואין אס ראו לירשו כו' אימא צהדיא דהלכתא כוותיה ולא תסתיר דצריך לומר כו' יוחנן בן ברוקה צענין שלא יצינו בני אדם: דלמא כי הא אמר. כל זה אמר ליה רב נחמן לרב הונא שמה אמה לא לכך נתכוונת לומר דצריך צסתם ולהשמיענו כו' יוחנן אלא עובדה הכי הוה צסתם כדמפרש ואזיל ועיקר דצריך צאת להשמיענו חילוק בין נטיילת משום מתנה לנטיילת משום ירושה כדמפרש ואזיל ואגב אורחק מיהא שמעינן דצצריא לך כו' יוחנן ומיכו עיקר שיטה זו שתפסת לא לכך צאתה דא"כ היה לך לומר בצפירוש הלכה כו' יוחנן בן ברוקה: דהוה קא שכיב. היה נפטר לבית עולמו: אלא למאן. כלומר מאן קא שקיל נכסי אלא הוא והוה כמאן דא"ל נכסי לך והיינו שכתב דקאמרת דמה לי כתב מה לי אמר: ואמרה לן עלה. דמכל מקום שקיל מיהו אס קרצו וראוי לירשו והי ירושה ופי לאו הוא מתנה דאלא למאן וכן נכסי לך שתי לשונות משמע כשהוא יורש משמע לשון ירושה ובשאיין ראו לירש הו לשון מתנה. ולקמן מפרש מאי נפקא לן מינה למאי אשתא לשמועינן: אין ה"נ קאמינא. על הכותב נכסי סתם באמתי להורות דומיין הו ירושה וזמניה הו מתנה: סבר רב אדא בר אבהו קמיה דרבא. לפרושי למאי נפקא מינה ומה צא רב הונא ללמדנו אס ראו לירשו להכי אמר רב הונא דהו לשון ירושה שתהא אלמנתו של מת זיונות מנכסיו שהוריש ליה כדתנן (כתובות דף ע"ה): אלמנה זיונות מנכסי יתומים כלומר ירושין: ואס לאו. נוטלן משום מתנה ושוב אין אלמנתו זיונות מהן כדתנן (גיטין דף מה): אין מוציאין לזון אשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון הטובל משום דהו זיונות דבר שאין לו קצצה ואין יכולין לקוחות להסיר וצין מתנה וצין מוכר הו משועבדים: א"ל רבא. וכי בשביל שנתנו צמתת שכיב מרע שאינה קונה אלא מדרבנן שהרי אין מתנה לאחר מינה אלא תקנת חכמים היא שיהיו דבריו ככתובין וכמסורין כדי שלא מטרופ דעתו עליו: מיגרע גרעה. בתמיה וכי הורע כמה של אלמנתו צכך השתא בירושה דאורייתא דלילמא כח יורש אס ראו לירשו השתא הוה ירושה וצמתה לו כדכתבי (דברים כא) ציום הנחילו את בניו אפי' ה אמרתינן אלמנה זיונות מנכסי ירושה: מתנה דרבנן. כי הך מתנת שכיב שאין צו קנין אלא מתנה כדפרישית לן כ"ש דזיונות מהן ולעולם לאו להכי נפקא מינה חילוק שהשמיענו רב הונא בן נטול משום ירושה וצין נוטל משום ירושה וצין נוטל משום מתנה. ומהכא שמעינן דהא דקיימא לן [גיטין ע"ה] דמזון האשה והבנות לא טרפא ממשעבדי ה"מ מתנה גמורה צקינן או מוכר גמור אבל מתנת שכיב אלמנתו זיונות מנכסי מקבל מתנה וה"ה לזנות: אלא אמר רבא. להכי נפקא מינה צין מתנה לירושא: כדשלח רב אחא כו'. שאס אמר האי שכיב ואלא למאן ואחריו לפלוגיא רואין אס היה ראשון ראו לירשו נוטלו משום ירושה ואין לשני אחריו כלום דכיון דעשהו יורש וכה צדין מורה כי קאמר חו ואחריו לפלוגיא הו מתנה על מה שכתב בתורה דאינו יכול לעקור מורת ירושה מאותו שירש כבר וגם אפי' אס פירש אי מורישך ע"מ שיטול האי שני אחריו הו נמי מתנה על מה שכתב בתורה והו המעשה מעשה והתנאי בטל: (ז) דהא ירושה אין לה הפסק. אלא ממשמשת עד ראובן כדנפקא לן מקריא בצפירקין (דף קטו): לדברי ר' יוחנן כו'. לעיל (ח) בשמעתין פרישית לה: והא אפסקה. דעל תנאי שיטול שני אחריו הוריש לראשון: ורחמנא אמר אין לה הפסק. והו מתנה על מה שכתב בתורה והו מעשה מעשה והתנאי בטל. והכי הלכתא כדשלח רב אחא דהא חזינא עובדא כוונתיה: הווא

(א) ויבמות לא. כתובות ע"ה.
 (ב) ענין חסי' כתובות מות: ד"ה הוה אשתאן. (ג) לעיל קט"ז. (ד) וצ"ל אחר ד"ה לדברי.
 הגהות הב"ח
 (א) גברא הכי בני קאמינא:
 (ב) שם שאין זה לשון מתנה:
 (ג) רש"ש ד"ה אחר רב הונא שכיב מרע כו' כ"ל ומתנה שאמר נחמן: (ד) ד"ה לדברי ר' יוחנן כו' לעיל. נ"ב דף קט"ז ע"ב.

מוסף רש"י

גבוי גבוי למה לך. מתבנן אמה למר דבתיך לבן שלא נתקן צו היחיד והמזויב כ"י שלא יעלה אה דבתיך לאמתת מידוהא (כתובות ע"ה). אימא הלכה כר' יוחנן בן ברוקה. ולא נפקות לה כמילתא דנפיקא נפשיה ר' לרדברי ר' יוחנן בן ברוקה. דס"ל דאז יוכל להוריש בשלש ירושה לאחר מנינו כל נכסיו. אס אמר לאחר מהס נכסי לך. כדמפרש קמיה וראשון ראו לירשו ולא פירש לא לשון ירושה ולא לשון מתנה. און לפני נכסיו הראשון או יורשי ראשון כלום. שאין ספק לשון מתנה להאי ראשון. אלא מתמלא לשון ירושה איכין הונוט גבוי דלמא נכסי לך. הוואל חזי לרש כל הנכסים מן התורה אס ירעה אפיו, וכיון דירושה הויה להאי ראשון אינו יכול להפסיקה, ודוקא דאין ירושה לתלמן, ודוקא לר' יוחנן בן ברוקה, אבל לרבנן כיון דאפיו יכול להירש

אין לשני במקום ראשון כלום שאין (ה) לשון מתנה אלא לשון ירושה וירושא אין לה הפסק אמר ליה רבא לרב נחמן והא אפסקה הוא סבר יש לה הפסק ורחמנא אמר אין לה הפסק הווא